

Datum: 21.07.2006

EKO-TURIZAM I ZDRAVA HRANA S OKUSOM GENOCIDA

Autor: [Iva Vukušić](#)

U Srebrenici je život stao u srpnju 1995., pa još i danas svi u razgovoru napominju da krivci za genocid nisu privedeni pred Haaški tribunal. Dok sjećanja na zločine ne zamiru, 80 posto od 4500 današnjih stanovnika nema nikakvo zaposlenje, a infrastruktura je i dalje razrušena, međunarodna zajednica Srebrenici nudi budućnost u eko-turizmu i proizvodnji zdrave hrane.

U Memorijalnom centru u Potočarima, nekoliko kilometara od Srebrenice, 11. srpnja pokopano je još 505 žrtava genocida. Do danas je u Potočarima sahranjeno preko dvije tisuće ljudi. Proces traženja masovnih grobnica, kojih je na tom području pronađeno već osamdesetak, trajat će još godinama. Procjenjuje se da je u srebreničkoj tragediji ubijeno preko osam tisuća Bošnjaka, a gotovo je sigurno da sva tijela nikad neće biti pronađena.

Sablasna praznina

Prije rata, Srebrenica je s okolnim selima imala 36 tisuća stanovnika. Danas ih je u tom gradu u istočnoj Bosni tri ili četiri puta manje. Prema popisu stanovništva iz 1991., u gradu je bilo oko 70 posto Bošnjaka i 25 posto Srba. Bosna i Hercegovina nema poslijeratni popis i nemoguće je reći koliko stanovnika Srebrenica ima danas.

Svake godine u srpnju u grad opet dođu ljudi koji su ga napustili u vrijeme rata. Stanovnici Srebrenice raselili su se po svijetu, no večer prije sahrane u gradu se okupljaju kako bi razgovarali sa svojim nekadašnjim susjedima i prijateljima. Gradski trg prepun je ljudi samo tu jednu večer u godini – večer prije sahrane.

Povratak u grad teče sporo i većina je kuća, osobito zimi, sablasno prazna. Prema podacima UNDP-a, u grad se do danas vratilo oko 4 tisuće i petsto ljudi. Najviše je izbjeglih, njih oko tisuću i petsto,

došlo 2003. Među onima koji su se vratili najviše je starijih žena. Svake se godine na povratak u Srebrenicu odluči još nekoliko stotina ljudi, no nezaposlenost je na nevjerovatnih osamdeset posto, a infrastruktura je uništena.

Odvojeni životi

Srpska i bošnjačka zajednica u gradu žive gotovo potpuno odvojenim životima. Za stolom u kafani sjede ili Srbi ili Bošnjaci. Na vlasti je bošnjački SDA, a predstavnici UNDP-a i nevladinih organizacija kažu kako stranke međusobno ipak surađuju, pogotovo na pitanjima obnove.

Posljedice rata i danas su vidljive na svakom koraku i podsjećaju na strahote koje su se u Srebrenici događale dok je bila proglašena sigurnom zonom pod zaštitom UN-a. Na ulazu u tvornicu akumulatora, koja je bila pretvorena u sjedište UN-ovih snaga i sad stoji natpis 'HQ DUTCHBAT' podsjećajući stanovnike na boravak UN-ovih snaga – istih onih koje im 1995. nisu pomogle.

Mladić je još uvijek na slobodi. Ljudi koji su odgovorni za ovaj pakao još uvijek nisu kažnjeni. Još nismo pokopali naše muževe, sinove, susjede i prijatelje. Dok je tako, ovdje života neće biti, kaže **Nedžada Osmanović** iz okolice Srebrenice. Tuzla je sad njezin dom, a Srebrenica ionako više nije ono što je bila prije rata. To je danas neki drugi grad.

U očekivanju pravde

Žene u crnom u Potočare su iz Beograda došle noseći vijenac na kojem je pisalo: *Oprostite nam..* Njihovu inicijativu nije podržalo lokalno srpsko stanovništvo. Dio je Srba iz Srebrenice 12. srpnja otišao u Kravice, obližnje mjesto u kojem se obilježava smrt onih koji su stradali na *srpskoj strani*. Srebrenicom su tako samo dan nakon pokopa 505 Bošnjaka šetali muškarci u majicama sa slikom **Ratka Mladića**.

Dan kad će svi krivci za zločine odgovarati pred sudom čeka i **Akrif Mehmedović** iz okolice Srebrenice. On danas živi s djecom u Švedskoj, a u Srebrenicu se vraća jednom godišnje – u srpnju. Akif kaže kako se do 2000. godine u grad nije niti dolazilo. Danas je nešto lakše, u grad se može doći, no Srbi i Bošnjaci i dalje se na ulici zaobilaze.

Život u Srebrenici opterećen je i nedovoljnim ulaganjem donatora u obnovu tog područja. To je potvrdio i **Alexandre Prieto**, šef ureda UN-ova Programa za razvoj u Srebrenici.

Sadnice malina i stoka

Program oporavka Srebrenice i regije započeo je u listopadu 2002., a obuhvaća, osim Srebrenice, još dvije općine: Bratunac i Miliće. Osigurano je 24 milijuna dolara koji će kroz različite projekte biti potrošeni do kraja 2008. godine. Najveći donatori dolaze iz Nizozemske, Italije, Danske, Norveške, SAD-a i Velike Britanije, a novac se troši na obnovu kuća, infrastrukture i pokretanje gospodarske

aktivnosti.

Budućnost Srebrenice i okolnih sela je u poljoprivredi, proizvodnji zdrave hrane, stočarstvu i turizmu, kažu u UNDP-u. U sklopu revitalizacije gospodarstva dijelu stanovništva podijeljene su sadnice malina i stoka, no sve to još uvijek nije dovoljno, kaže Prieto. Eko-turizam je grana u koju treba ulagati, no područje Srebrenice još na to nije spremno. Ceste nisu asfaltirane i mnoga su sela bez struje. Osim toga, velike su površine i dalje minirane.

Osim neadekvatne infrastrukture problem za razvoj turizma jest i manjak sadržaja budući da osim lijepe prirode u srebreničkom kraju danas ne postoji ništa što bi se turistima moglo ponuditi.

Ukoliko želimo da Srebrenica živi, moramo osigurati pomirenje stanovništva i zajedničku viziju budućnosti, zaključuje Prieto.

Nastanak reportaže podržala je *European Cultural Foundation* kroz grant za novinare.

<http://www.h-alter.org/index.php?page=article&id=2190#hot>